

Připomínky veřejné ochránkyně práv

k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 416/2017 Sb.

(č. j. předkladatele MSMT-12051/2018)

KONKRÉTNÍ PŘIPOMÍNKY

1. K bodům 16 a 17 (§ 17)

Předkladatel navrhuje omezit počet pedagogických pracovníků souběžně vykonávajících pedagogickou činnost v běžné třídě na dva (resp. tři po dobu poloviny vyučovacího týdne) a ve třídě zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona¹ (dále jen „speciální třída“) na tři. S touto změnou nesouhlasím a podobně jako v připomínkovém řízení na podzim 2017 to odůvodňuji následovně.

Z praxe škol údajně plyne, že souběžná práce čtyř pedagogických pracovníků, což je dosavadní limit podle vyhlášky², je organizačně náročná a dochází k vzájemnému rušení individuální a skupinové výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků ostatních. Předkladatel však neuvádí konkrétní data, ze kterých vychází. Především jak často dochází k situaci, že ve třídě působí čtyři pedagogičtí pracovníci zároveň, a z praxe kolika škol se činí závěr, že taková výuka je náročná a neefektivní (ve vztahu ke školám, které působení čtyř pedagogických pracovníků v jedné třídě zvládají). Je překvapivé, že **předkladatel ani po roce, kdy tuto změnu opětovně navrhuje, nepřichází s konkrétními statistickými daty, která by navrhovanou změnu podpořila**. V odůvodnění dokonce předkladatel výslovně uvádí „[p]řesný ekonomický dopad omezení počtu PO realizovaných AP nelze v současné době vyčíslit, protože Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy nemá k dispozici potřebné statistické údaje o počtech pedagogických pracovníků v jednotlivých třídách.“

Přitom navrhovaná změna může negativně zasáhnout žáky takových škol, které práci více pedagogických pracovníků úspěšně zvládají. Zprostředkovávám vyjádření některých ředitelů a ředitelek škol v anketě, kterou pořádala společnost Nová škola o. p. s. (informace od České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání, z. s.):

„Omezení počtu asistentů pedagoga v některých případech přinese výrazné komplikace. Jedná se zejména o třídy, ve kterých kromě žáků, kteří mají sdíleného asistenta pedagoga (např. žáci s LMP, kteří často nejsou schopni samostatné práce a musejí být neustále motivováni k činnosti, takže přítomnost asistenta je u nich nutná), je ještě žák s výraznou

1 Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

2 Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů.

poruchou chování, který často narušuje výuku, potřebuje i v průběhu hodiny zklidnění a relaxaci.“

„Toto omezení se naší školy dotýká, a to velmi výrazně. Dva asistenty pedagoga souběžně máme ve třech třídách – v 7. ročníku máme 2 chlapce – jeden s PAS a hraničním intelektem, druhý s ADHD a psychiatrickou diagnózou. Ošetření těchto žáků ve třídě jedním asistentem není v lidských silách. Ve třídě jsou ještě další žáci se SPU, kteří pomoc asistenta pedagoga také využívají. V 8. ročníku máme ve třídě dívku s LMP a chlapce s ADHD s afekty a tendencí sebepoškozování během afektu.“

„Naší školy se to dotýká v případě žáků s OMJ, kterých máme poměrně hodně – v některých třídách působí asistent pedagoga například pro žáka s PAS a zároveň je tam asistent pedagoga pro žáka s OMJ.“

Školská poradenská zařízení (dále jen „ŠPZ“) mají povinnost při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb (dále jen „SVP“) žáka vycházet z podmínek školy, kde se žák vzdělává. ŠPZ tedy ve svém doporučení může zohlednit například to, že ve třídě již asistent pedagoga působí, doporučit jeho sdílení a celkový počet pedagogických pracovníků ve třídě nezvyšovat. Pokud tedy ŠPZ i přesto konkrétnímu žákovi doporučí využití nesdíleného asistenta pedagoga (dále též „AP“), má to jistě důvody spočívající ve SVP daného žáka. **Standard vzdělávání stanovený školským zákonem (nárok na bezplatné poskytování podpůrných opatření) nelze takto omezovat podzákonným právním předpisem.** Je třeba spíše apelovat na lepší komunikaci a organizaci práce všech zúčastněných pedagogických pracovníků.

V omezení počtu pedagogických pracovníků souběžně vykonávajících pedagogickou činnost taktéž vidím rozpor s článkem 24 odst. 2 písm. d) Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením³ (dále jen „Úmluva“), který státním ukládá povinnost zajistit, aby „osobám se zdravotním postižením byla v rámci všeobecné vzdělávací soustavy poskytována nezbytná podpora umožňující jejich účinné vzdělávání“. Bez zajištění dostatečného počtu účinných podpůrných opatření, mezi která AP zcela jistě patří, se **oslabuje kvalita individualizované výuky a celkově inkluzivního vzdělávání.**

Podle předkladatele větší počet asistentů pedagoga ve třídě omezuje zapojení žáků se SVP do kolektivu. Tento argument považuji za scestný, jelikož vliv AP na socializaci žáků se bude odvíjet od jejich metod práce, schopností a dovedností. Nevhodné zásahy AP nelze regulovat snížením jejich počtu ve třídě, ale spíše jejich vzděláváním a sdílením příkladů dobré praxe.

Dále předkladatel argumentuje tím, že větší počet AP ve třídě často vede ke vzdělávání žáků se SVP mimo třídu a skupinu ostatních žáků. Jsem přesvědčena o tom, že pro některé žáky je lepší individuální integrace v běžné třídě s občasnou výukou mimo kolektiv, než jejich

3 Úmluva o právech osob se zdravotním postižením přijatá Valným shromážděním OSN dne 13. prosince 2006. In: Sdělení č. 10/2010 Sb. m. s. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 4. 12. 2018].

zařazení do speciálních škol či tříd, kde by měli omezený nebo žádný kontakt s intaktními žáky bez oboustranné možnosti těžit z přínosů společného vzdělávání.⁴

Předkladatel v odůvodnění argumentuje i zjištěním České školní inspekce (dále jen „ČŠI“), podle níž učitelé upozorňovali na to, že ostatní žáky ruší přítomnost asistenta pedagoga ve třídě (pokud pracuje s jedním žákem nebo se pohybuje po třídě).⁵ K tomu je potřeba uvést, že toto zjištění ČŠI se vztahuje již na přítomnost jednoho asistenta pedagoga ve třídě. Omezení celkového počtu pedagogických pracovníků na třídu, tak tento aspekt v zásadě neřeší.

Předkladatele k této změně vede také finanční náročnost personálních podpůrných opatření. Rozumím tomu, že nastavení podmínek společného vzdělávání musí být ekonomicky únosné. Domnívám se však, že je **krajně nevhodné snažit se dosáhnout tohoto cíle paušálním omezením počtu pedagogických pracovníků v obecně závazném právním předpise**. Ten totiž neumožňuje učinit z tohoto pravidla v odůvodněných případech výjimku v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Mám za to, že vhodnější cestou je metodické vedení ŠPZ tak, aby doporučovala přednostně sdíleného asistenta pedagoga před individuálním asistentem pedagoga, pokud taková forma podpory bude dostačující v podmínkách dané školy a SVP konkrétních žáků. Na legislativní úrovni se to ostatně navrhuje v příloze č. 1 vyhlášky, kde se finanční prostředky na personální podpůrná opatření poskytují pouze v případě, pokud žák nemůže využít již dříve doporučené podpůrné opatření na základě doporučení pro jiného žáka. Dále se individuální práce v rámci pedagogické intervence či předmětu speciálně pedagogické péče podmiňuje tím, že nelze pro daného žáka využít skupinovou formu. U asistentů pedagoga se pak jejich činnost v příloze vyhlášky primárně navazuje na skupinu žáků.

Návrh připouští výjimku z pravidla maximálně dvou (resp. tří) pedagogických pracovníků, pokud to vyžaduje plnění povinnosti přednostního přijetí žáka k povinnému předškolnímu vzdělávání nebo k povinné školní docházce. Více pedagogických pracovníků tak bude moci souběžně působit v jedné třídě, pouze pokud bude jejich potřeba patrná v době přijímání dítěte do mateřské školy či žáka do první třídy základní školy. **Výjimka nedopadá na situace, když žák přestupuje na novou školu nebo když potřeba podpůrného opatření v podobě asistenta pedagoga vznikne u žáka až v průběhu jeho vzdělávání.**

Podobně nesouhlasím se snížením maximálního počtu pedagogických pracovníků ve speciálních třídách, a to z obdobných důvodů jako u snížení maximálního počtu pedagogických pracovníků v běžných třídách. Speciální třídy se zřizují pro konkrétní typ postižení. Každé postižení může být jinak náročné na podporu osobního charakteru. Z toho důvodu mi přijde nevhodné snižovat maximální počet pedagogických pracovníků paušálně pro všechny typy postižení v obecně závazném právním předpise.

Tato připomínka je zásadní.

4 MŠMT. Přínos společného vzdělávání [dokument pdf]. Praha: MŠMT [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/11-informace-pro-rodice?highlightWords=rodi%C4%8De>.

5 ČŠI. Tematická zpráva – Vybrané aspekty implementace společného vzdělávání [dokument pdf]. Praha: ČŠI, březen 2018 [cit. 2018-12-01], s. 31. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/getattachment/db7ac0f5-d27b-40bc-a72f-5a02a3c4a796/TZ-Vybrane-aspekty-implementace-spolecneho-vzdelavani-v-1-pololeti-2017-2018.pdf>.

2. K bodu 21 (§ 19 odst. 1)

Předkladatel navrhuje z vyhlášky vypustit ustanovení, podle kterého se žáci s postižením přednostně vzdělávají v běžných školách. S touto navrhovanou změnou nesouhlasím.

Již v roce 2016 byla Česká republika v Závěrečném doporučení Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením k úvodní zprávě České republiky⁶ (dále jen „závěrečné doporučení“) napomínána v souvislosti s článkem 24 Úmluvy. Jak je rozepsáno v bodech 47 a 48 závěrečného doporučení, **Česká republika nevěnuje dostatečně intenzivní úsilí na zajištění kvalitního inkluzivního vzdělávání**, neboť významný počet chlapců a dívek se zdravotním postižením se vzdělává nadále ve školách a třídách mimo školy hlavního vzdělávacího proudu. Navrhovaná právní úprava je krokem zpět vzhledem k opatřením, která Česká republika přijala od vydání závěrečného doporučení směrem k zajištění inkluzivního vzdělávání.

Podle předkladatele je právní úprava v § 19 odst. 1 vyhlášky duplicitní ke školskému zákonu. Takto explicitně se však o přednostním vzdělávání žáků se SVP v běžných školách ve školském zákoně nehovoří. Nepřímo lze k tomuto závěru dojít výkladem § 16 odst. 9 školského zákona, podle kterého se k zařazení žáka do školy podle tohoto ustanovení (dále jen „speciální škola“) či třídy přistupuje až tehdy, pokud nedostačuje poskytování podpůrných opatření. Předmětné ustanovení vyhlášky proto může sloužit jako **důležitá pojistka proti nesprávnému zařazování žáků do speciálních škol a tříd** (např. u hraničních případů, u kterých není dopředu zřejmé, zda poskytování podpůrných opatření v běžné škole postačí k tomu, aby žák naplnil své vzdělávací možnosti). Z toho důvodu považuji za důležité ustanovení ve vyhlášce ponechat. Zároveň se domnívám, že by zrušení tohoto ustanovení mohlo do terénu vyslat negativní signál, že dochází k odklonu od společného vzdělávání.

Předkladatel v odůvodnění navrhované změny poukazuje na právní výklad tohoto ustanovení částí veřejnosti, podle kterého by se všichni žáci měli nejdříve vzdělávat v běžné škole. Tento výklad je chybný. Podle § 16 odst. 9 školského zákona se do speciálních škol (tříd) zařazují žáci, u kterých by vzhledem k jejich SVP samotná podpůrná opatření nepostačovala. **Školský zákon tedy nebrání tomu, aby byl žák do speciální školy či třídy zařazen již od samého počátku svého vzdělávání**. Podobné pravidlo obsahuje i § 19 odst. 2 vyhlášky. Rozumím tomu, že část veřejnosti může být zmatena. Domnívám se však, že vhodným řešením této situace je osvěta, nikoli zrušení předmětného ustanovení.

Tato připomínka je zásadní.

3. K bodu 22 (§ 19 odst. 3)

Předkladatel podobně jako v létě 2017 navrhuje zrušit pravidlo, podle kterého se speciální školy zřizují podle druhu znevýhodnění. Setrvávám na svých argumentech z loňského roku a s navrhovanou změnou nesouhlasím.

Zřizovatel musí při výkonu svých kompetencí respektovat § 16 odst. 9 školského zákona (určení, pro děti s kterým znevýhodněním bude jeho škola určena). Ředitel speciální školy pak respektuje rozhodnutí zřizovatele a nemůže ke vzdělávání přijmout jiné dítě, než to,

⁶ Závěrečná doporučení Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením k úvodní zprávě České republiky z 15. května 2016. Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením. 2016 Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/28419/Zaverecna_doporuceni_Vyboru_OSN_pro_prava_osob_se_ZP_CZ.pdf.

pro něž je škola určena. **Školský zákon nedává zřizovateli možnost zřizovat jednu speciální školu pro více druhů znevýhodnění najednou. Daná právní úprava je kogentní a nelze se od ní odchýlit.** Kdyby se vyhláška změnila tak, že by umožnila zřizovat speciální školy pro více druhů znevýhodnění, byla by taková úprava v rozporu se školským zákonem, zejména s jeho jazykovým a teleologickým výkladem. Rovněž je potřeba zapojit výklad historický, neboť tato právní úprava navazuje na tradici speciálních škol pro jeden druh zdravotního znevýhodnění.

Opačná interpretace (legislativní podpora vzniku jakýchsi „univerzálních“ speciálních škol) není možná s ohledem na znění Úmluvy. Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením v bodu 39 obecného komentáře konstatuje, že s články 24 a 4 odst. 2 Úmluvy není kompatibilní situace, kdy stát, který ratifikoval Úmluvu, udržuje dva paralelní vzdělávací systémy, jmenovitě běžné a speciální školy. Česká republika udržuje systém speciálního školství, ale zároveň se od 1. září 2016 vydala cestou společného vzdělávání. **Oddělené vzdělávání je pak svázáno přísnými podmínkami, neboť jde o výjimku z pravidla (vzdělávání v běžné škole), která se musí vykládat restriktivně.**

Rozumím argumentaci předkladatele, podle které navrhovaná změna zlepší dostupnost tohoto typu vzdělávání v oblastech s nižší populací (lepší dopravní spojení, menší časová, fyzická a sociální náročnost docházky žáka se SVP do speciální školy). Domnívám se však, že menší dostupnost speciálního vzdělávání pro žáky se SVP lze řešit i **častějším zřizováním speciálních tříd v běžných školách.** Uvědomuji si, že toto řešení může být zpočátku nákladné (zaměstnání speciálních pedagogů v běžné škole, úprava stávajících prostor, nákup speciálního vybavení). Jsem přesvědčena o tom, že přínosy tohoto řešení převládnu. Žáci se SVP a žáci intaktní se především budou moci potkávat o přestávkách, ve školní jídelně/družině a na školních a mimoškolních akcích a těžit tak ze společného vzdělávání. Zároveň posílení školního poradenského pracoviště (např. o speciální pedagogy) bude přínosné i pro žáky se SVP, kteří se vzdělávají na dané škole v běžných třídách.

Zrušení jednodruhovosti speciálních škol může rovněž **snížit kvalitu poskytovaného vzdělávání.** Speciální pedagogové se totiž v rámci svého vysokoškolského vzdělávání specializují na práci s žáky s konkrétním typem SVP. Lze proto očekávat, že pedagogové na speciální škole pro žáky například s mentálním postižením nebudou mít vědomosti a dovednosti pro práci s žáky s vývojovými poruchami chování. Pokud by se měl tento kvalitativní nedostatek řešit přijetím nových pedagogických pracovníků na speciální školu, pak by se tato situace dala lépe řešit zřízením speciální třídy v běžné škole, do které sice bude rovněž nutné přijmout nový personál, ale zachovají se benefity společného vzdělávání.

Tato připomínka je zásadní.

4. K bodu 24 (§ 19 odst. 5)

Předkladatel chce touto změnou umožnit vzdělávání ve speciálních školách zřízených pro žáky s mentálním postižením i žákům s jiným znevýhodněním. S tímto návrhem nesouhlasím.

Předkladatel to odůvodňuje tím, že se otevře větší možnost pro vzdělávání žáků se závažnými poruchami učení, závažnými poruchami chování a kombinovaným postižením v menších žákovských kolektivech, které jsou v jejich nejlepším zájmu. Tito žáci by se však měli primárně vzdělávat ve speciálních školách pro žáky s vývojovými poruchami učení nebo chování či souběžným postižením více vadami. Pokud taková škola v nejbližším okolí

neexistuje, pak lze tyto žáky zařadit do jakékoli speciální školy (kromě té, která je zřízena pro žáky s mentálním postižením) do počtu tří žáků na třídu.⁷

Žáci se závažnými poruchami učení, závažnými poruchami chování a kombinovaným postižením a žáci s mentálním postižením mají výrazně odlišné vzdělávací potřeby, vyžadují rozdílné úpravy prostředí, jinou odbornou specializaci pedagogů atd. I proto jsem přesvědčena, že pokud situaci nelze řešit ani jedním ze dvou výše uvedených způsobů, je **vhodnější zřídit pro tyto žáky speciální třídu v běžné škole než je zařadit do speciálních škol společně s žáky s mentálním postižením.**

Zprv se domnívám, že běžné školy jsou schopné lépe reagovat na zajištění vzdělávacích potřeb žáků se závažnými poruchami učení a závažnými poruchami chování než speciální školy pro žáky s mentálním postižením. Navíc se díky tomuto postupu budou moci žáci (intaktní a se SVP) potkávat alespoň o přestávkách, ve školní jídelně/družině nebo na společenských, kulturních a sportovních akcích školy. Jak žáci se SVP, tak intaktní žáci tedy budou moci těžit z přínosů společného vzdělávání.

Zadruhé mě k této variantě vede obava ze **vzniku škol, ve kterých by se převážně vzdělávali romští žáci.** Překvapuje mě, že předkladatel vzhledem k implementaci rozsudku Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ve věci D. H. a řízení proti České republice o nesplnění povinnosti vyplývající z rasové směrnice EU⁸ (tzv. *infringement procedure*) tyto obavy nesdílí.

V této souvislosti připomínám princip **nepřímé diskriminace**, kdy na základě zdánlivě neutrálního kritéria (např. diagnostiky SVP a zařazení žáka do speciální školy) dojde k jeho znevýhodnění (vzdělávání ve škole s převahou romských žáků, kteří tak nemají prospěch z výhod smíšeného kolektivu). O nepřímou diskriminaci se nejedná, pokud zařazování žáků se SVP sleduje legitimní cíl, zvolené prostředky jsou způsobilé dosáhnout tohoto cíle, jsou nezbytné a přiměřené.⁹ Podle ustálené judikatury ESLP v případech, kdy má rozdílné zacházení nepříznivý dopad na osoby určitého etnického původu, musí být ospravedlnění takového rozdílného zacházení vykládáno co nejpřísněji.¹⁰ Pokud by zpřístupnění speciální školy pro žáky s mentálním postižením mělo dát vzniknout škole s převahou romských žáků nebo posílit jejich dřívější koncentraci, pak si nedokážu představit, že by se tento stav dal obhájit. Tím spíše když se tomuto jevu dá předcházet zařazením žáků do speciálních škol zřízených pro jejich konkrétní znevýhodnění, zařazením do jiných speciálních škol než jsou ty pro žáky s mentálním postižením nebo zřízením speciálních tříd v běžných školách.

Tato připomínka je zásadní.

7 Ustanovení § 19 odst. 3 vyhlášky: „Školy, třídy, oddělení a studijní skupiny jsou zřizovány podle druhu znevýhodnění uvedeného v § 16 odst. 9 zákona; v **odůvodněných případech se v nich mohou vzdělávat i žáci s jiným znevýhodněním uvedeným v § 16 odst. 9 zákona, přičemž jejich počet nesmí přesáhnout jednu čtvrtinu nejvyššího počtu žáků vzdělávajících se ve třídě, oddělení nebo studijní skupině podle § 25.**“

8 Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.

9 Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. března 2010, Oršuš a další proti Řecku, č. 15766/03, bod 150.

10 Např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 13. listopadu 2007, D. H. a další proti České republice, č. 57325/00, bod 196; rozsudek ESLP ze dne 5. června 2008, Sampanis a další proti Řecku, č. 32526/05, bod 83; rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 16. března 2010, Oršuš a další proti Řecku, č. 15766/03, bod 156; rozsudek ESLP ze dne 11. prosince 2012, Sampani a další proti Řecku, č. 59608/09, bod 90.

5. K bodu 27 (§ 23)

Předkladatel touto změnou v odůvodněných případech umožňuje provést druhé a další vyhodnocení účelnosti zařazení žáka do speciální školy či třídy až po čtyřech letech od předešlého vyhodnocení.

Jak jsem již uvedla výše, zařazení žáka do speciální školy či třídy je výjimkou z obecného pravidla vzdělávání žáků v běžných školách (třídách), a proto musí být vykládáno restriktivně. Je proto žádoucí nastavit vyšší frekvenci přezkoumání podmínek zařazení žáka do speciální školy či třídy (po dvou letech). Slovo „zpravidla“ navíc zaručuje, aby ŠPZ podmínky vyhodnocovala i v delších intervalech u žáků, u nichž objektivně nelze očekávat zlepšení jejich stavu (například až po navrhovaných čtyřech letech).

Tato připomínka je zásadní.

6. K bodu 28 (§ 23)

Předkladatel navrhuje zrušit každoroční přezkoumání podmínek správnosti zařazení žáků do speciálních tříd pro žáky s mentálním postižením. S touto změnou nesouhlasím.

ESLP Českou republiku v roce 2007 odsoudil za diskriminaci romských žáků, kteří byli nadměrně umisťováni do speciálních škol pro žáky s mentálním postižením. Podle poslední zprávy MŠMT romští žáci ve školním roce 2017/18 tvořili 29,5 % všech žáků vzdělávaných v programech pro žáky s LMP.¹¹ Což je stále vysoké číslo vzhledem k tomu, že romští žáci tvoří cca 3,6 % všech žáků v základních školách. Dílčí úspěchy existují v podobě nižšího podílu romských žáků vzdělávaných po novele v roce 2016 podle upravených výstupů a zavádění modernějších diagnostických nástrojů do činnosti ŠPZ.¹² I tak jsem ale přesvědčena o tom, že zrušení každoročního přezkoumání podmínek je předčasné a v rozporu se závazky ČR, které vyplývají z rozsudku D. H.

Tato připomínka je zásadní.

Brno 6. prosince 2018

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

11 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Zpráva ze zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků v základních školách ve školním roce 2017/18. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, listopad 2017.

12 Akční plán ČR k implementaci rozsudku ESLP ve věci D. H., 27. února 2018, č. j. DH-DD(2018)194. Dostupné z: <https://rm.coe.int/1310th-meeting-march-2018-dh-action-plan-15-02-2018-communication-from/168078e57f>.